

VIEŠOSIOS KONSULTACIJOS DĖL NACIONALINIO TARPTINKLINIO RYŠIO (ROAMINGO) LIETUVOJE GALIMYBIŲ STUDIJOS ATASKAITOS (TOLIAU – ATASKAITA) PASTABŲ VERTINIMAS

Eil. Nr.	Pastabos teikėjas / pastabų grupė	Pastaba	Atsižvelgta / neatsižvelgta/ atsižvelgta iš dalies	Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos (toliau – Tarnyba) pastabos
1.	Lietuvos vartotojų asociacija (toliau – Asociacija) (2018-01-17 raštas)	Asociacijos teigimu, privalomas įpareigojimas judriojo ryšio paslaugų teikėjams teikti nacionalinio tarptinklinio ryšio paslaugas nebus naudingas vartotojų teisių ir konkurencijos požiūriu. Asociacijos nuomone, remiantis Tarnybos ir Europos Komisijos duomenimis, judriojo ryšio paslaugų kainos Lietuvoje yra vienos mažiausių Europoje. Taip pat, remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, kainų pokyčiai, apskaičiuoti pagal suderintų vartotojų kainų indeksą, rodo, kad ryšio paslaugų kainos Lietuvoje 2017 m. mažėjo vienintelės tarp visų prekių ir paslaugų kategorijų. Apibendrinant Asociacija sutinka su ataskaita ir jos pateiktomis išvadomis, bei ragina negriauti gerai veikiančios konkurencingos sistemos ir nepritaria nacionalinio tarptinklinio ryšio įvedimui	Atsižvelgta	
2.	UAB „Tele2“ (toliau – Tele2) (2018-01-15 raštas Nr. SD-27998)	Tele2 sutinka su ataskaitoje pateiktomis išvadomis ir pastabų neturi.	Atsižvelgta	
3.	„Telia Lietuva“, AB, (toliau – Telia) (2018-01-15 raštas Nr. 00148)	Telia sutinka su ataskaitoje pateiktomis išvadomis ir pastabų neturi.	Atsižvelgta	
4.	4.1.	UAB „Bitė Lietuva“ (toliau – Bitė) (2018-01-15 raštas Nr. 1400-491)	Bitė sutinka su ataskaitoje pateiktomis išvadomis. Bitės teigimu, Lietuvoje teisės aktais sureguliuavus nacionalinio tarptinklinio ryšio paslaugų teikimą, konkurencija judriojo telefono ryšio rinkoje būtų ne padidinta, o atvirkščiai – sumažinta. Bitės nuomone, istoriškai vienas iš svarbiausių aspektų be paslaugų kainos ir kokybės, kuriais konkuruoja judriojo ryšio operatoriai, yra geografinis tinklo padengimas, ypač tuo metu, kai įvedama naujos kartos tinklo technologija – 3G ar 4G. Tai akivaizdžiai parodė naujų bazinių stočių registravimo dinamika, diegiant šiuos tinklus.	Atsižvelgta

Eil. Nr.	Pastabos teikėjas / pastabų grupė	Pastaba	Atsižvelgta / neatsižvelgta/ atsižvelgta iš dalies	Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos (toliau – Tarnyba) pastabos
4.2.	Bitė	Bitė atkreipia dėmesį, kad ruošiantis 5G tinklo technologijos diegimui ir plėtrai gali būti pavojinga įvesti nacionalinio tarptinklinio ryšio reguliavimą, nes tai visus rinkos dalyvius paskatintų iš naujo persvarstyti savo 5G tinklų diegimo ir plėtros planus, tikėtina, kad būtų svarstoma ar ekonomiškai labiau apsimoka pasinaudoti kito operatoriaus greičiau vystomu 5G tinklu, ar vystyti nuosavą 5G tinklą. Tokiu būdu tikėtina, kad vietoje šiuo metu egzistuojančių trijų lygiaverčių 2G, 3G ir 4G tinklų, turėtume vieną ar geriausiai atveju du 5G tinklus.	Atsižvelgta	
5.	5.1. AB Lietuvos radijo ir televizijos centras (toliau – Telecentras) / tarptautinė praktika	Telecentro teigimu, ataskaitoje nenurodyti konkrečių aprašomų šalių pasirinkimo kriterijai.	Neatsižvelgta	<p>Tarnyba, remdamasi tiek antriniais informacijos šaltiniais (trečiųjų šalių parengtomis apžvalgomis / ataskaitomis), tiek tiesiogiai apklausdama nacionalinius reguliuotojus, parengė visų Europos Sąjungos šalių esamos situacijos nacionalinio roamingo reguliavimo srityje apžvalgą (jos santrumpa skelbiama ataskaitos 5 priede).</p> <p>Kaip nurodyta ataskaitos 2 skyriuje, šiuo metu nacionalinis roamingas reguliuojamas 6 Europos Sąjungos šalyse. Iš jų 3 (Airijoje, Graikijoje, Rumunijoje) reguliavimas įtvirtintas dažnių licencijose, Belgijoje – įstatymiškai nustatyta galimybė įvesti reguliavimą, Kipre – nustatyti įpareigojimai didelę įtaką turinčiam ūkio subjektui, Italijoje – įtvirtintas koncentracijos įpareigojimu bei dažnių licencijose. Pabrėžtina, kad net ir esant reguliavimui, ne visose šalyse operatoriai yra sudarę reguliuojamojo pobūdžio susitarimus dėl nacionalinio roamingo paslaugų teikimo. Tokie susitarimai šiuo metu galioja Rumunijoje, Italijoje bei Prancūzijoje (Prancūzijoje nustatytas laikotarpis, per kurį turi būti panaikintas susitarimas).</p> <p>Pasirinktos plačiau aprašytos šalys parodo tipines ES šalių praktikas nacionalinio roamingo paslaugų reguliavimo srityje. Austrija pasirinkta siekiant parodyti reguliavimo per licencijų sąlygas praktiką, padedant atsirasti stipriam trečiam judriojo ryšio paslaugų teikėjui. Norvegija pasirinkta iliustruojant reguliavimo per rinkų tyrimus praktiką. Prancūzijoje reguliavimas įgyvendintas per licencijas, tačiau akcentuotina šios šalies pozicija dėl šios paslaugos neigiamo poveikio investicijoms ir</p>

Eil. Nr.	Pastabos teikėjas / pastabų grupė	Pastaba	Atsižvelgta / neatsižvelgta/ atsižvelgta iš dalies	Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos (toliau – Tarnyba) pastabos
				patvirtinti reikalavimai nutraukti tiek reguliuojamus, tiek komercinius susitarimus dėl nacionalinio roamingo paslaugų teikimo.
5.2.	Telecentras / tarptautinė praktika	Nėra įvertintas, Telecentro žiniomis, sėkmingas nacionalinio roamingo įgyvendinimas Olandijoje.	Neatsižvelgta	<p>Olandijos nacionalinio reguliuotojo atstovas informavo Tarnybą, kad nacionalinis roamingas šioje šalyje yra įvedamas tik avariniu atveju, t.y. nelaimės atveju, kurios metu būtų paveikta daugiau nei 500 000 paslaugų gavėjų ir jeigu tinklo atsigavimo laikotarpis numatomas ilgesnis nei 3 dienos. Tuomet nacionalinis roamingas yra aktyvuojamas ir naudojamas pagrindinėms apmokamoms paslaugoms teikti: balso skambučiams ir SMS (duomenų perdavimui negalioja). Olandijos nacionalinio reguliuotojo atstovo teigimu, nacionalinio roamingo paslaugos Olandijoje buvo aktyvuotos tik vieną kartą 2012 m., kai įvyko vieno pagrindinių operatorių judriojo ryšio tinklo infrastruktūros avarija, kurios metu buvo paveikta Olandijos viešojo transporto sistema bei 2G ir 3G tinklais teikiamos paslaugos.</p> <p>Atkreiptinas dėmesys, kad Olandijos pavyzdys (kaip ir Švedijos) nėra susijęs su konkurencijos skatinimu, o yra išimtinis atvejis, kai nacionalinio roamingo paslaugos įvedamos tik esant ekstremalioms aplinkybėms.</p>
5.3.	Telecentras / tarptautinė praktika	Ataskaitoje nėra aprašyta tarptautinės nacionalinio roamingo praktikos pritaikymo Lietuvoje galimybių analizė.	Neatsižvelgta	<p>Ataskaitos 2 skyriuje, atliekant tarptautinės praktikos analizę, nustatyti du būdai, kuriais Europos šalyse buvo / yra reguliuojamos nacionalinio roamingo paslaugos. Remiantis tarptautine praktika, įpareigojimai teikti šias paslaugas nustatomi: a) per rinkų tyrimus (įpareigojimai rinkoje didelę įtaką turinčiam ūkio subjektui) arba b) dažnių licencijose.</p> <p>Būtent šių dviejų būdų (priemonių), nustatytų atlikus tarptautinės praktikos įvertinimą, apimtyje ataskaitos 4 skyriuje buvo iširtos galimybės Lietuvoje reguliuoti nacionalinio roamingo paslaugas, t. y. atliekant judriojo ryšio paslaugų rinkos tyrimą arba keičiant licencijų naudoti radijo dažnius (kanalus) sąlygas. Atlikus šią analizę paaiškėjo, kad nei vienu, nei kitu būdu šiuo metu įvesti nacionalinio roamingo paslaugų reguliavimą Lietuvoje nėra galimybės. Papildomai ataskaitos 4 skyriuje buvo išnagrinėta galimybė reguliuoti šias paslaugas per bendrąjį prieigos suteikimo reguliavimą ir prieita išvados, kad nacionalinio roamingo paslaugų reguliavimas per bendrąjį prieigos reguliavimą yra</p>

Eil. Nr.	Pastabos teikėjas / pastabų grupė	Pastaba	Atsižvelgta / neatsižvelgta/ atsižvelgta iš dalies	Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos (toliau – Tarnyba) pastabos
				galimas, pakankamas ir taikytinas Lietuvoje.
5.4.	Telecentras / judriojo ryšio paslaugų rinkos struktūra	Telecentro teigimu, ataskaitoje yra nurodyta, jog tiriamuoju laikotarpiu veikė trys judriojo ryšio operatoriai, t. y. Telia, Bitė ir Tele2. Kiti judriojo ryšio operatoriai yra įvardijami – „kiti tiekėjai“, tačiau toliau tekste viename vietoje. Telecentras įvardijamas kaip „kitas tiekėjas“, kitose – Telecentras priskiriamas jau prie keturių operatorių.	Atsižvelgta iš dalies	Pabrėžtina, kad ataskaitoje nurodant operatorių užimamas judriojo ryšio paslaugų rinkos dalis nėra siekiama parodyti kiekvieno konkretaus operatoriaus rinkos dalis, t. y. rodomi tik didžiausią rinkos dalį užimantys asmenys. Bendrųjų vertimosi elektroninių ryšių veikla sąlygų apraše ¹ nurodyta, kad, kai operatoriaus rinkos dalis siekia mažiau nei 2 proc., ši dalis nėra rodoma atskirai, o įtraukiama į bendrą dalį pavadinimu „kiti tiekėjai“. Atsižvelgiant į tai, tuose nagrinėjamos rinkos segmentuose, kuriuose Telecentro užimama rinkos dalis siekia daugiau nei 2 proc., Telecentras išskiriamas atskirai, o tuose segmentuose, kur rinkos dalis mažesnė nei 2 proc., Telecentro rinkos dalis įtraukiama prie „kitų tiekėjų“ užimamos rinkos dalies. Tarnyba šiuo patikslinimu papildys atskaitą.
5.5.	Telecentras / judriojo ryšio paslaugų rinkos struktūra	Analizei naudojama tik vienos technologijos – LTE 4G tinklo Mezon klientai 2015–2017, bet neanalizuojama WiMax 4G tinklo Mezon klientai 2011–2017 periodu (WiMax technologiją neteisingai priskiriant fiksuotam ryšiui, nes iš vartotojo perspektyvos WiMax technologijos pagrindu yra teikiamas vadinamas „nomadinis“ ryšys (angl. „ <i>nomadic wireless</i> “), leidžiantis vartotojui naudotis paslauga skirtingose vietovėse, o ne vienoje fiksuotoje vietoje) ir tik duomenų perdavimo paslaugų segmente, be balso paslaugų. Taip pat trūksta balso ir duomenų perdavimo Mezon klientų paslaugų analizės WiFi technologijos tinkle.	Neatsižvelgta	Pagal ITU-R rekomendacijos F.1399-1 (angl. Vocabulary of terms for wireless access) 4.1.4 punktą nomadine belaide prieiga (angl. nomadic wireless access) yra vadinama, kai galinio naudotojo įranga gali būti skirtingose vietose, bet <u>stacionari naudojimo metu</u> . Todėl ryšys, pagrįstas nomadinėmis technologijomis, yra laikomas fiksuotojo ryšio atmaina. Atkreiptinas dėmesys, kad Tarnyba, rinkdama duomenis bei teikdama atskaitas apie atitinkamą ketvirtį vykdytą elektroninių ryšių veiklą, taip pat laikosi pozicijos, jog WiMax ir WiFi technologijos yra priskirtinos prie fiksuotojo ryšio technologijų, todėl nagrinėjant mažmeninę judriojo ryšio paslaugų rinką, šių technologijų duomenys į statistiką nėra įtraukti.
5.6.	Telecentras / įėjimo į rinką barjerai	Telecentras pažymi, kad laikinas nacionalinio roamingo paslaugų reguliavimas kitose valstybėse, nors ir kaip laikina priemonė, tačiau buvo reikalingas tam, kad įėjimo į rinką	Neatsižvelgta	Atkreiptinas dėmesys, kad šalyse, kuriose nacionalinio roamingo paslaugų reguliavimas buvo įvestas, konkurencija mažmeninėje judriojo ryšio paslaugų rinkoje nebuvo veiksminga (pvz., veikė

¹ Bendrųjų vertimosi elektroninių ryšių veikla sąlygų aprašo, patvirtinto Tarnybos direktoriaus 2005 m. balandžio 8 d. Nr. 1V-340 įsakymu „Dėl Bendrųjų vertimosi elektroninių ryšių veikla sąlygų aprašas patvirtinimo“ 43 punktas.

Eil. Nr.	Pastabos teikėjas / pastabų grupė	Pastaba	Atsižvelgta / neatsižvelgta/ atsižvelgta iš dalies	Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos (toliau – Tarnyba) pastabos
		barjerai būtų pašalinti, tokiu būdu siekiant paskatinti judriojo ryšio operatorius plėsti savo veiklą bei sudaryti palankias sąlygas naujų operatorių atėjimui, suteikiant jiems atitinkamas išlygas.		tik du dideli judriojo ryšio paslaugų teikėjai), todėl siekiant paskatinti pritraukti naujų rinkos dalyvių ir paskatinti konkurenciją mažmeninėje rinkoje, laikinu nacionalinio roamingo paslaugų reguliavimu buvo siekiama sumažinti įėjimo į rinką barjerus. Tarnybos nuomone, Lietuvos mažmeninės judriojo ryšio paslaugų rinkos struktūra ir jos dinamika, pirkejo derybinė galia, augančios paslaugų vartojimo apimtys parodo, kad konkurencija judriojo ryšio rinkoje yra veiksminga net ir esant aukštiesiems įėjimo į šią rinką barjerams ar judriojo ryšio tinklus valdantiems operatoriams turint konkurencinį pranašumą prieš šių tinklų neturinčius asmenis. Taigi didmeninių paslaugų, šiuo atveju nacionalinio roamingo paslaugų, reguliavimas nėra reikalingas.
5.7.	Telecentras / įėjimo į rinką barjerai	Telecentro teigimu, tai, kad nepavykus deryboms tarp operatorių, suinteresuotos šalys turi teisę kreiptis į Tarnybą, tik dar labiau sustiprina argumentą, kad galimybė susitarti, iš esmės, yra tik teorinė, nes Telecentras ir kiti tiekėjai neturi konkurencinio spaudimo/derybinių galių 3-jų didžiausių operatorių atžvilgiu.	Neatsižvelgta	Tarnybos manymu, pats Europos Sąjungos elektroninių ryšių rinkos reguliavimo mechanizmas visų pirma skatina savireguliacijos principus ir tai parodo atitinkamų direktyvų nuostatos. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/19/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir susijusių priemonių sujungimo ir prieigos prie jų (OL 2004 m. specialusis leidimas, 13 skyrius, 29 tomas, p. 323) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/140/EB (OL 2009 L 337, p. 37) preambulės 5 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad „Atviroje ir konkurencinėje rinkoje neturi būti apribojimų, kurie trukdytų įmonėms tarpusavyje derėtis dėl prieigos ir sujungimo susitarimų <...>. Tokiomis aplinkybėmis, kai siekiama sukurti našesnę ir tikrai visos Europos rinką su veiksminga konkurencija, didesniu pasirinkimu ir konkurencingomis paslaugomis vartotojams, įmonės, kurios gauna prašymus dėl prieigos ar sujungimo, turėtų iš principo sudaryti tokius susitarimus komerciniu pagrindu ir derėtis dėl jų sąžiningai“. Vertinant galimybes derėtis dėl nacionalinio tarptinklinio ryšio Lietuvoje ERĮ 22 straipsnio 1 dalyje nustatytais pagrindais, atkreiptinas dėmesys į tai, kad ūkio subjektai, kurie teisėtai verčiasi elektroninių ryšių veikla, turi teisę laisvai derėtis dėl prieigos. Operatoriai turi teisę ir, kai to prašo kitas operatorius ar viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikėjas, norintis teikti viešąsias

Eil. Nr.	Pastabos teikėjas / pastabų grupė	Pastaba	Atsižvelgta / neatsižvelgta/ atsižvelgta iš dalies	Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos (toliau – Tarnyba) pastabos
				<p>elektroninių ryšių paslaugas ar užtikrinti jų teikimą, pareigą derėtis dėl tinklų sujungimo, kad būtų užtikrintas paslaugų teikimas ir tarpusavio sąveika. Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvoje yra pavyzdžių, kai elektroninių ryšių paslaugų teikėjai, naudodami kitų operatorių elektroninių ryšių tinklų išteklius, teikia elektroninių ryšių paslaugas (pvz., UAB „Teledema“, UAB „CSC Telecom“, UAB „Eurocom“). Taigi praktika rodo, kad dabartiniu teisiniu reglamentavimu yra sudarytos ir sėkmingai taikomos sąlygos pasinaudoti kito operatoriaus elektroninių ryšių tinklu be ginčų sprendimo. Ir tik tuo atveju, jei šalims nepavyktų susitarti dėl konkrečių dalykų, šalys gali kreiptis į Tarnybą, kad ši išnagrintų ginčą ERĮ 28 straipsnio nustatyta tvarka ir priimtų šalims privalomą sprendimą.</p>
5.8	Telecentras / dažniai	Telecentro teigimu, ataskaitoje nėra atlikta analizė apie operatorių šiuo metu valdomus radijo dažnius (kanalus) ir jų perskirstymo perspektyvas, kai tuo tarpu radijo dažnių (kanalų) trūkumas/netolygus paskirstymas taip pat yra vienas iš svarbių trikdžių naujiems operatoriams ateiti į rinką ar esamiems konkuruoti su daugiau resursų turinčiais operatoriais.	Neatsižvelgta	<p>Judriojo radijo ryšio operatorių šiuo metu naudojami radijo dažniai (kanalai) išvardyti ataskaitos 4.2 skyriaus 46 lentelėje. Ten aiškiai parodyta, kokias ir kokio pločio radijo dažnių juostas bei iki kada naudoja Telecentras ir kiti operatoriai. Ten pat nurodyta, kad visi judriojo radijo ryšio operatorių naudojami radijo dažniai (kanalai) buvo skirti konkurso tvarka arba aukciono būdu.</p> <p>Pasibaigus leidimo galiojimo terminui arba panaikinus teisę naudoti radijo dažnius (kanalus), Tarnyba skelbia konkursą arba aukcioną. Atkreiptinas dėmesys, kad prieš skelbdama konkursą ar aukcioną, Tarnyba atlieka jau paskirtų radijo dažnių analizę (įskaitant dėl konkurencijos užtikrinimo ir galimo dažnių kaupimo) ir radijo ryšio plėtros planuose ir (ar) aukciono apraše nustato sąlygas tam, kad radijo dažnių paskirstymas būtų optimalus konkurencijos aspektu ir, esant reikalui, apribotų galimybes konkrečiam asmeniui gautinų leidimų skaičių.</p> <p>Ataskaitos 3.1.2 ir 3.1.5 skyriuose yra kalbama apie radijo dažnių (kanalų) gavimo ir panaudojimo judriojo ryšio paslaugoms teikti galimybes, ten konstatuojama, kad likusių laisvų radijo dažnių (kanalų) judriojo ryšio paslaugų teikimui nacionaliniu mastu nėra.</p>

Eil. Nr.	Pastabos teikėjas / pastabų grupė	Pastaba	Atsižvelgta / neatsižvelgta/ atsižvelgta iš dalies	Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos (toliau – Tarnyba) pastabos
5.9.	Telecentras / kainos ir konkurencijos vertinimas	<p>Telecentro teigimu, ataskaitoje konstatuojama, kad paskutiniu metu kainos vartotojams auga, trys operatoriai jau du metus nebe konkuruoja kaina. Taip pat, nėra konstatuojama, kad operatoriai pradėjo tarpusavyje konkuruoti naujomis paslaugomis, tačiau daroma išvada, jog „tai dar neįrodo, kad konkurencija teikiant mažmenines judriojo ryšio paslaugas nėra veiksminga“.</p> <p>Telecentro teigimu, ataskaitos 3.1.6.1.1 skyriuje teigiama, kad „Bitė Lietuva, Tele2 ir Telia Lietuva ARPU didėjimas, visų trijų judriojo ryšio paslaugų teikėjų kainodaros panašėjimas, kainodaros pokyčių atsiradimas panašiu periodu, rodo, jog konkurencijos intensyvumas kainomis tarp trijų didžiųjų judriojo ryšio paslaugų teikėjų 2015-2017 m. sumažėjo, tačiau tai dar neįrodo, kad konkurencija teikiant mažmenines judriojo ryšio paslaugas nėra veiksminga“. Tokia išvada, <...>, yra labai neteisinga. Ataskaitos daugelyje vietų yra nurodoma, jog kainos vartotojams didėja, kaip antai ataskaitos 40 psl. „2016-2017 m. tam tikro vartojimo segmentuose viešai siūlomų paslaugų kainos didėjo“, „2016-2017 m., palyginti su 2012 ir 2015 m., nebesiūlomi ypač pigūs (apie 1,20 Eur/mėn. su PVM) mokėjimo planai“, „2016-2017 m. palyginti su 2015 m., padidėjo mažo ir didelio vartojimo judriojo ryšio paslaugų užmokesčiai“ ataskaitos 44 psl. „Paslaugų teikėjai 2016-2017 m. nebesiūlo mažo pokalbių ir didelio duomenų perdavimo vartojimo planų. Paslaugų gavėjas, kalbėdamas nedaug, bet naudodamas daug duomenų, turi rinktis brangesnius neribotų pokalbių mokėjimo planus“ ir kt. Akivaizdu, kad tokia informacija rodo tik viena, jog kainos vartotojams augo, todėl teigti, jog rinkoje yra veiksminga konkurencija, yra neteisinga.</p>	Atsižvelgta iš dalies	<p>Tarnyba kainų pokyčių vertinimą atliko dviem pjūviais: analizuodama viešai skelbtas kainas ir jų dinamiką; atlikdama vidutinių pajamų dinamikos analizę. Atliekant viešai skelbtų kainų analizę, Tarnyba konstatavo, kad užmokesčiai padidėjo. Paaiškiname, kad Tarnybos atlikta analizė rodo ir išvada konstatuoja tai, kad padidėjo viešai skelbtų kainų dydžiai, o ne faktiškai patiriamos išlaidos. Siekiant išvengti klaidinančių interpretacijų, Tarnyba pakoreguos ataskaitos atitinkamas vietas.</p> <p>Vertinant pastabų teisingumą, pastebėtina tai, kad pastabas pateikę asmenys, panaudojo vieną iš kainų vertinimo kriterijų – tyrimą apie viešai skelbiamų paslaugų kainų dydžius ir jų dinamiką – ir neatsižvelgė į kitus kainų vertinimo kriterijus ir aplinkybes bei išvadas. Iš pateiktų pastabų matyti, kad pastabas pateikę asmenys identifikavo, jog viešai skelbiamos kainos didėjo, tačiau yra nutylima apie tai, jog didėjo suteiktų paslaugų kiekis, o taip pat nevertinama tai, kad augo ir faktinis paslaugų naudojimas.</p> <p>Tarnybos atlikta analizė rodo, kad viešai skelbiami užmokesčiai didėjo, tačiau didesnio užmokesčio planai suteikė daugiau naudų paslaugos gavėjui (pvz., daugiau duomenų perdavimo paslaugų) ir tai ne kartą buvo konstatuota ataskaitos 3.1.6.1.1.1 skyriuje. Kaip savo pastabose teisingai paminėjo Telecentras, analizuojamu laikotarpiu taip pat buvo pradėtos siūlyti ir kitos paslaugos – neskaičiuojamų duomenų paslaugos (Facebook, Deezer, Spotify ir panašiai)). Tai rodo, kad konkuruojama ne vien tik kaina, o ir paslaugų įvairove.</p> <p>Pastebėtina ir tai, kad ataskaitos 33 puslapyje buvo pateikti viešai skelbiamų kainų analizės trūkumai ir dėl to Tarnyba atliko ne tik viešai skelbiamų kainų, bet ir vidutinių išlaidų paslaugoms analizę. Atlikus vidutinių išlaidų analizę, buvo nustatyta, kad paslaugų gavėjų išlaidų didėjimas sietinas su augančiu duomenų perdavimo poreikiu ir natūralia migracija iš mažesnio užmokesčio planų, į didesnio užmokesčio, tačiau daugiau paslaugų siūlančius, mokėjimo planus.</p> <p>Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad kainų lygis ir dinamika yra vienas iš kriterijų, kurį vertino Tarnyba ir kuris dar neparodo</p>
8.1.	Lietuvos vartotojų organizacijų aljansas (toliau - aljansas) (2018-01-12 raštas 180112/02) //	Aljansas nesutinka su ataskaitos santraukoje pateikta 2 išvada, kad „Lietuvoje teikiamų judriojo ryšio paslaugų kainų pokyčių, ARPU, Lietuvoje teikiamų judriojo ryšio paslaugų įvairovės ir prieinamumo analinė, Lietuvoje taikomų judriojo ryšio paslaugų kainų palyginimas su kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse taikomomis judriojo		

Eil. Nr.	Pastabos teikėjas / pastabų grupė	Pastaba	Atsižvelgta / neatsižvelgta/ atsižvelgta iš dalies	Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos (toliau – Tarnyba) pastabos
	kainos ir konkurencijos veiksmingumas	ryšio paslaugų kainomis nerodo, jog konkurencija teikiant mažmenines judriojo ryšio paslaugas nėra veiksminga. Rinkos dalyviai konkuruoja ne tik kaina, bet ir tinklo padengimu bei paslaugų kokybe. Atlikus rinkos analinę, nerasta veiksmingą konkurenciją ribojančių veiksnių. Aljanso vertinimu, negali būti daroma išvada, kad konkurencija yra veiksminga, kai kainos vartotojams didėja. Net keliose ataskaitos vietose yra teigiama, kad kainos vartotojams didėja, pavyzdžiui ataskaitos projekto 40 psl. nurodoma, kad „5. 2016-2017 m., palyginti su 2015 m., padidėjo mažo ir didelio vartojimo judriojo ryšio paslaugų užmokesčiai.; 6. 2016-2017 m. tam tikro vartojimo segmentuose viešai siūlomų paslaugų kainos didėjo“.		visos situacijos rinkoje. Kituose ataskaitos skyriuose Tarnyba atliko paslaugų įvairovės, prieinamumo vertinimą, paslaugų kainų Lietuvoje palyginimą su kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse taikytomis kainomis ir nustatė, kad judriojo ryšio paslaugų įvairovė yra pakankama, judriojo ryšio paslaugų kainos yra prieinamos, judriojo ryšio paslaugų kainos Lietuvoje yra vienos mažiausių Europos Sąjungoje. Tarnybos atliktos analizės visuma nerodo, kad konkurencija, teikiant mažmenines judriojo ryšio paslaugas, yra neveiksminga.
5.10.	Telecentras / naujos paslaugos	Telecentro teigimu, ataskaitoje nėra konstatuojama, kad operatoriai pradėjo tarpusavyje konkuruoti naujomis paslaugomis. Paslaugų teikėjas taip pat nurodo, kad esant veiksmingai konkurencijai arba kitaip tariant, konkurencingai rinkai, kainos mažėja, arba bent jau pradėdama konkuruoti naujomis paslaugomis, tačiau tokių faktų nėra pateikiama ataskaitoje.	Atsižvelgta iš dalies	Iš dalies atsižvelgdama į pastabą, Tarnyba papildys ataskaitą informacija, kad paslaugų teikėjai konkuruoja ne tik kainomis, bet ir papildomomis paslaugomis (pvz., neskaiciuojami duomenys naudojantis Deezer, Spotify, socialinių tinklų programėlėmis, žiniasklaidos programėlėmis, eismo informacijos programomis ir pan.), paslaugų įvairovė, paslaugų kokybė.
5.11.	Telecentras / kainų mažinimo galimybės vertinimas	Telecentro teigimu, ataskaitoje nėra aptartos galimybės sumažinti paslaugų kainą paslaugų gavėjams. Paslaugų teikėjo teigimu, įvedus nacionalinio roamingo paslaugų reguliavimą, sumažėtų operatorių investicijos į dubliuojančią infrastruktūrą, ir tai leistų sumažinti paslaugų kainas.	Neatsižvelgta	Tarnybos vertinimu, atlikti tokių analizę nėra poreikio, nes Tarnyba nenustatė poreikio intervencijai į mažmeninių paslaugų rinką. Tarnyba tyrimo metu nustatė, jog judriojo ryšio paslaugų įvairovė yra pakankama, paslaugos yra prieinamos, konkurencija teikiant judriojo ryšio paslaugas yra veiksminga. Vadinas, pati rinka gali sureguliuoti paslaugų kainas paslaugų gavėjams. Pastebtina tai, kad Tarnyba, kaip institucija, siekianti sudaryti sąlygas veiksmingai konkurencijai, stebi situaciją mažmeninėje judriojo ryšio rinkoje. Vertinant pastabą dėl investicijų ir infrastruktūros dubliavimo, kitų šalių nacionalinio roamingo paslaugų reguliavimo praktika rodo, kad šalys siekia, jog veiktų keli (3–4) vienas kitą dubliuojantys judriojo ryšio tinklai. Lietuvos pavyzdys gerai parodo, jog kelių judriojo ryšio tinklų egzistavimas sudaro sąlygas konkurencijai ir ją užtikrina. Vieno judriojo ryšio tinklo sukūrimas (egzistavimas) sumažina investicijų poreikį, tačiau

Eil. Nr.	Pastabos teikėjas / pastabų grupė	Pastaba	Atsižvelgta / neatsižvelgta/ atsižvelgta iš dalies	Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos (toliau – Tarnyba) pastabos
				<p>sudaro sąlygas monopolijai, neefektyvumui ir sukuria reguliavimo poreikį. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad kitų šalių nacionalinio roamingo įvedimo ir reguliavimo praktika rodo, jog siekiant pasinaudoti nacionalinio roamingo paslaugomis, tokių paslaugų gavėjas investicijų neišvengs – reguliavimo institucijos nustato, kad nacionalinio roamingo gavėjas pats būtų išvystęs tam tikrą dalį judriojo ryšio tinklo, o pats reguliavimas galioja ribotą laiką, kuriam pasibaigus dėl nacionalinio roamingo paslaugų yra susitariama komerciniais pagrindais.</p>
5.12.	Telecentras / dėl suderintų veiksmų	Telecentro teigimu, tokie teiginiai, kaip kad „dėl kainodaros panašėjimo, kainodaros pokyčių atsiradimas panašiu periodu“ suponuoja ir galimas prielaidas dėl minėtų judriojo ryšio paslaugų operatorių suderintų veiksmų ar netgi draudžiamo susitarimo, dėl kurių yra ribojama konkurencija, tačiau ataskaitoje nepateikta nei vieno argumento, kuris neleistų daryti panašių prielaidų.	Atsižvelgta iš dalies	<p>Paslaugų teikėjo pastaba remiasi tyrimo ataskaitos 48 ir 61 psl. Tarnybos pateiktais teiginiais „kainodaros panašėjimas, kainodaros pokyčių atsiradimas panašiu periodu“ ir konstatuoja, kad konkurencija mažmeninių judriojo ryšio paslaugų rinkoje yra ribojama. Paslaugų teikėjo pastaba remiasi subjektyviomis prielaidomis, nėra objektyvi ir teisinga ir iš esmės yra apie tai, kad Tarnyba savo ataskaitoje nepaneigė pastabų teikėjui kilusių prielaidų.</p> <p>Pastebėtina tai, kad Tarnybos atliktas tyrimas apie konkurenciją mažmeninių judriojo ryšio paslaugų rinkoje yra labai panašus į Tarnybos tyrimus apie konkurencijos veiksmingumą rinkose, kuriose gali būti taikomas <i>ex-ante</i> reguliavimas. Pastarųjų rinkų tyrimų eigą detalizuoja 2002 m. Komisijos gairės dėl rinkos tyrimo nustatant didelę įtaką rinkoje pagal Bendrijos elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų reguliavimo sistemą (toliau – Gairės). Šių gairių 77-78 punktuose yra įvardyti kriterijai, kuriais remiantis vertinamas konkurencijos veiksmingumas. Gairių 78 punkte yra akcentuojama, kad atliekant konkurencijos veiksmingumo vertinimą būtina vertinti keletą kriterijų, tokių kaip rinkos dalys, įėjimo į rinką barjerai, pirkėjo derybinė galia, paslaugų įvairovė, potenciali konkurencija, galimybės plėtrai ir t.t. (kriterijų sąrašas nėra baigtinis). Taigi, Tarnyba, remdamasi savo ir kitų Europos Sąjungos reguliavimo institucijų konkurencijos veiksmingumo vertinimo atitinkamose rinkose praktika, ir siekdama objektyviai įvertinti situaciją mažmeninių judriojo ryšio paslaugų rinkoje, įvertino keletą, o ne vieną kriterijų. Tarnyba ataskaitos 3.1 skyriuje įvairiais pjūviais išnagrinėjo situaciją mažmeninių</p>

Eil. Nr.	Pastabos teikėjas / pastabų grupė	Pastaba	Atsižvelgta / neatsižvelgta/ atsižvelgta iš dalies	Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos (toliau – Tarnyba) pastabos
				<p>judriojo ryšio paslaugų rinkoje ir įvertinusi atliktos analizės metu gautus įrodymus bei jų visumą nenustatė, kad konkurencija mažmeninių judriojo ryšio paslaugų rinkoje yra ribojama.</p> <p>Tarnyba, iš dalies atsižvelgdama į rinkos dalyvio pastabas ir siekdama, kad jos atlikto tyrimo išvados būtų aiškios, papildys ataskaitą informacija, kad paslaugų teikėjai konkuruoja ne tik kainomis, bet ir papildomomis paslaugomis (pvz., neskaičiuojami duomenys naudojantis Deezer, Spotify, socialinių tinklų programėlėmis, žiniasklaidos programėlėmis, eismo informacijos programomis ir pan.), paslaugų įvairove, paslaugų kokybe.</p>
5.13.	Telecentras / rinkos skatinimas ir vartojimas	Telecentro teigimu, ataskaitoje apskritai nebuvo vertinamas nacionalinis roamingas konkurencingumo didinimo, rinkos skatinimo ir paslaugų patikimumo užtikrinimo aspektu, o tiesiog buvo apsiribojama bendra fraze, jog apskritai konkurencija yra veiksminga, tai visiškai prieštarauja pačioje ataskaitoje esančiai informacijai, kadangi ataskaitoje pateikiant duomenis apie kainų pokyčius buvo įrodyta ir prieita prie išvadų, jog kainos augo, kas atitinkamai sąlygojo ir operatorių augančius pelnus.	Neatsižvelgta	Tarnyba, remiantis faktiniais duomenimis ir atsižvelgusi į ne vieną kriterijų, konstatavo, kad konkurencija judriojo ryšio paslaugų rinkoje yra veiksminga. Todėl vertinimas ar esant ir taip veiksmingai konkurencijai ši taptų dar labiau veiksminga yra perteklinis.
5.14.	Telecentras / rinkos skatinimas ir vartojimas	Telecentras teigia, kad nacionalinio roamingo paslaugų reguliavimas padėtų atsirasti galbūt net ne vienam naujam rinkos dalyviui, o tai automatiškai skatintų veiksmingesnę konkurenciją, kas kartu sąlygotų ir didesnes inovacijas, kadangi rinkos dalyviai konkuruodami privalėtų būti novatoriški kurdami paslaugų koncepciją. Nacionalinis roamingas leistų atsirasti įmonėms, kurios kurtų, siūlytų ir testuotų Lietuvoje naujus inovatyvius produktus (pavyzdžiui, susijusius su telemetrijos ar „daiktų interneto“ paslaugų teikimu), kurių kūrimas šiuo metu yra apsunkintas dėl nepakankamos atskirų operatorių paslaugų apimties ir būtinybės keisti SIM korteles pereinant iš vieno operatoriaus į kitą.	Neatsižvelgta	<p>Telecentras iškelia prielaidas, bet jų nepagrindžia. Akcentuotina, kad reguliuojamos nacionalinis roamingo paslaugos nėra verslo modelis, kuriuo būtų grindžiama judriojo ryšio tinklų, paslaugų plėtra ir inovacijos, o tik laikina pagalba, suteikiama naujam operatoriui, tam tikrą laiką tarpą, kol operatorius išvystys savo judriojo ryšio tinklą.</p> <p>Taip pat, kaip rodo Tarnybos atlikta analizė, judriojo ryšio operatorių tinklų išvystymas yra itin panašus, todėl nėra aišku, kodėl Telecentro minimos įmonės, kurios kurtų, siūlytų ir testuotų Lietuvoje naujus inovatyvius produktus, negali šių produktų testuoti, pasinaudojus bet kurio operatoriaus tinklu. Be to, kaip rodo Tarnybos turimi duomenys, judriojo ryšio operatoriai yra pagrindiniai investuotojai Lietuvoje į elektroninių ryšių tinklų infrastruktūrą (pvz., 2016 m. į elektroninių ryšių infrastruktūrą iš viso buvo investuota 97,8 mln., Eur, iš jų 53 proc. investavo Bitė, UAB „Omnitel“ ir Tele2; 2017 m. trijų ketvirčių investicijos siekė 69,5 mln. Eur, iš jų Telia, Bitė ir Tele2 investicijų suma sudarė 84,1 proc.), vadinasi, esamų tinklų kokybė ir toliau nuolatos</p>

Eil. Nr.	Pastabos teikėjas / pastabų grupė	Pastaba	Atsižvelgta / neatsižvelgta/ atsižvelgta iš dalies	Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos (toliau – Tarnyba) pastabos
				gerinama.
5.15.	Telecentras / rinkos skatinimas ir vartojimas	Telecentro teigimu, įvedus nacionalinio roamingo paslaugų reguliavimą, Lietuvos vartotojai nebūtų diskriminuojami lyginant juos su užsienio šalių vartotojais.	Neatsižvelgta	Ataskaitoje nurodyta, kad judriojo ryšio paslaugas teikiančių operatorių paslaugų kokybė ir tinklų padengiamumas yra labai panašus, todėl Lietuvos vartotojai nėra diskriminuojami lyginant su į Lietuvą atvykusiais užsienio šalių gyventojais.
8.2.	Aljansas / rinkos skatinimas ir vartojimas	Aljanso teigimu, Lietuvos Respublikos gyventojai yra diskriminuojami lyginant su į Lietuvos Respubliką atvykstančių ES šalių-narių ir užsienio šalių asmenimis. Lietuvos Respublikos gyventojai negali naudotis nacionaliniu roamingu Lietuvos Respublikos teritorijoje, yra priversti naudotis tik vieno operatoriaus tinklu ir suteikiamu ryšio padengimu, tuo pat metu visiems kitiems į Lietuvą atvykstantiems ES šalių – narių ir užsienio šalių vartotojams, yra suteikiama tarptautinio <i>tarptinklinio ryšio</i> (roamingo) paslauga, suteikianti galimybę naudotis visų operatorių tinklais ir padengimu, taip išvengiant „baltų dėmių“ ir situacijų „be ryšio“.		Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad kitos šalies judriojo ryšio paslaugų gavėjas, grįžęs į savo šalį (išskyrus 3 reguliuojamus nacionalinio roamingo paslaugų atvejus) taip pat gali naudotis tik vieno – savo operatoriaus judriojo ryšio tinklu, t. y. savo šalyje turi analogiškas sąlygas naudotis judriojo ryšio paslaugomis, kaip ir Lietuvos vartotojas Lietuvoje.
9.5.	UAB „CSC Telecom“ (toliau – CSC Telecom) (2018-01-15 raštas Nr. S12548) // rinkos skatinimas ir vartojimas	CSC Telecom teigimu, šiuo metu nacionaliniai virtualūs judriojo ryšio operatoriai yra diskriminuojami lyginant su užsienio operatoriais. Užsienio šalių operatoriams, t.y. jų abonentams su viena SIM kortele sudaromos sąlygos Lietuvoje naudotis visomis tarptinklinio ryšio paslaugomis – pasirinkti bet kurio judriojo ryšio operatoriaus tinklą bei naudotis to tinklo paslaugomis. Tuo tarpu nacionaliniai virtualūs operatoriai, t.y. jų abonentai su viena SIM kortele		

Eil. Nr.	Pastabos teikėjas / pastabų grupė	Pastaba	Atsižvelgta / neatsižvelgta/ atsižvelgta iš dalies	Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos (toliau – Tarnyba) pastabos
		neturi tokios galimybės. Taigi, į Lietuvą atvykę užsieniečiai gali rinktis ne tik tinklo tiekėją, bet ir turi realias sąlygas gauti kokybiškesnį ryšį nei Lietuvos gyventojai. Šią problemą eliminuotų nacionalinio tarptinklinio judriojo ryšio reguliavimas.		
5.16.	Telecentras / padengiamumas	Telecentro teigimu, ataskaitoje nebuvo vertinama, kad įgyvendinus nacionalinį roamingą, mažai apgyvendintose teritorijose, kuriose kiekvienas atskirai paimtas operatorius išvis neteikia savo paslaugų arba teikia siauresnį jų spektrą, be didelių papildomų investicijų atsirastų galimybė praplėsti visų operatorių paslaugų teikimo aprėptį, jų spektrą ir tokiu būdu būtų padidinamos operatorių pajamos.	Atsižvelgta iš dalies	Ataskaitos 3.3 skyriuje yra atlikta detali judriojo radijo ryšio operatorių valdomų GSM, UMTS ir LTE tinklų geografinio padengiamumo teorinė analizė. Atkreiptinas dėmesys, kad analizuota tikimybė turėti ryšį tam tikromis sąlygomis 50 proc. laiko ir 50 proc. vietovėse. Operatorių tinklai analizuoti tiek atskirai, tiek ir bendrai sudėjus (pastarasis vertinimas atitinka nacionalinio tarptinklinio ryšio įvedimo atvejį).
6.	6.1. AB Lietuvos paštas (2017-01-09 raštas Nr.3-228) / padengiamumas	Lietuvos pašto vertinimu, įvedus nacionalinį tarptinklinį ryšį (roamingą) Lietuvos paštas paslaugas naudotojams galėtų teikti platesnėje Lietuvos Respublikos teritorijoje, nepriklausomai nuo pasirinkto judriojo ryšio operatoriaus.		Ataskaitos 3.3.1 ir 3.3.2 skyriuose parodyta, kad judriojo ryšio operatorių GSM ir UMTS tinklų teorinė aprėptis nacionalinio roamingo atveju padidėtų tik 0,5–1,4 proc.
9.3.	CSC Telecom / padengiamumas	CSC Telecom teigimu, nacionalinis tarptinklinis ryšys sudarytų galimybę ne tik užtikrinti iš esmės 100 proc. aukščiausios kokybės judriojo ryšio galimybę bet kurioje Lietuvos vietoje, bet ir tokio pat lygio prieigą prie interneto. Be to, prieiga prie interneto būtų dažnu atveju užtikrinta ne tik 3G ryšio technologija, bet ir 4G (pažymime, kad 4G technologija nei vieno operatoriaus tinkle net teoriškai nedengia visos Lietuvos Respublikos teritorijos, tačiau visų kartu paėmus – artėjama prie tokio padengimo).		Pagal ataskaitos 3.3.3 skyriuje pateiktus teorinius skaičiavimus tikėtina, kad skirtumas tarp judriojo ryšio operatorių LTE paslaugomis silpniausiu signalu padengiamos teritorijos sudaro iki 6 proc. (ataskaitoj buvo klaidingai nurodyta 13,3 proc., bus patikslinta), o Telecentro paslaugų aprėptis nuo 16,6 proc. Lietuvos teritorijos, nacionalinio roamingo su bet kuriuo judriojo ryšio operatoriumi atveju, padidėtų iki daugiau kaip 99,4 proc. Lietuvos teritorijos.
8.3.	Aljansas / padengiamumas	Aljanso teigimu, egzistuoja reali galimybė vartotojui patekti į vadinamas „baltas dėmes“ ir likti be judriojo ryšio paslaugų. Ataskaitoje nėra nagrinėta, ar nacionalinio tarptinklinio ryšio (roamingo) įvedimas padėtų išvengti tokių situacijų ir vartotojams užtikrintų judriojo ryšio paslaugų prieinamumą 100 procentų ar jam artimu procentu. Aljanso žiniomis, Lietuvos Respublikoje iki šiol egzistuoja mažai apgyvendintos teritorijos, kuriose kiekvienas atskirai paimtas operatorius išvis neteikia paslaugų vartotojams. Tuo tarpu, įvedus nacionalinį tarptinklinį ryšį (roamingą), be didelių papildomų investicijų atsirastų galimybė teikti paslaugas mažiau apgyvendintose vietovėse esantiems		Nors teoriniai skaičiavimai rodo, kad yra teritorijos, kuriose atskirai paimtas judriojo ryšio operatorius neteikia paslaugų (ypač LTE atveju) ar paslaugų gavimo tikimybė yra maža, tačiau reikia pažymėti, kad padengiamumo situacija nuolat kinta – operatoriai nuolat stato naujas radijo ryšio stotis, nuo skaičiavimų vykdymo dienos užregistruota apie 400 naujų LTE bazinių stočių. Tuo tarpu, kaip rodo, kitų šalių patirtis reguliuojamos nacionalinio roamingo paslaugas sumažintų iniciatyvas investuoti į savo judriojo ryšio tinklų plėtrą Tarnyba atitinkamai patikslins ataskaitos 3.3 skyriaus tekstą ir 44 lentelę, tačiau apibendrinant, pažymėtina, kad atsižvelgiant į operatorių tinklų padengiamumo panašumą (t.y. jų aprėptys iš esmės sutampa), nacionalinio roamingo reguliavimas nespręstų

Eil. Nr.	Pastabos teikėjas / pastabų grupė	Pastaba	Atsižvelgta / neatsižvelgta/ atsižvelgta iš dalies	Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos (toliau – Tarnyba) pastabos
		vartotojams, tačiau Tarnyba tokios analizės neatliko.		<p>itin nutolusių ir komerciškai nepatrauklių vietovių, kuriose infrastruktūros nėra ir operatoriai neketina jos ten statyti, padengimo problemos.</p> <p>Akcentuotina, kad Lietuvoje jau yra pasirinkti instrumentai kaip padengti mažai apgyvendintas, nutolusias vietas. Mažai apgyvendintų, nutolusių, komerciškai nepatrauklių vietovių padengimas interneto prieigai reikalinga infrastruktūra yra vienas iš valstybės prisiimtų uždavinių, kurių sprendimui yra numatytos konkrečios valstybės intervencijos priemonės. Rengiantis atitinkamoms valstybės investicijoms, buvo atliktos detalios studijos dėl tinkamiausių priemonių „baltųjų teritorijų“ padengimui, ir jų pagrindu priimti sprendimai, įtvirtinti strateginiuose dokumentuose. Informacinės visuomenės plėtros 2014–2020 metų programoje „Lietuvos Respublikos skaitmeninė darbotvarkė“, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. kovo 12 d. Nr. 244, numatytas uždavinys plėtoti sparčiojo plačiajuosčio ryšio infrastruktūrą vietovėse, kuriose rinka negali užtikrinti šios infrastruktūros plėtros ir elektroninių ryšių paslaugų teikimo. Lietuvos Respublikos naujos kartos interneto prieigos plėtros 2014–2020 m. plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2014 m. spalio 30 d. įsakymu Nr. 3-410-(E), yra numatytas uždavinys „Viešosiomis investicijomis sukurti pažangią ir patikimą naujos kartos interneto prieigos infrastruktūrą, užtikrinančią visuotinį sparčiojo interneto prieinamumą visoje šalyje“ ir konkrečios priemonės, kurioms suplanuotos viešojo sektoriaus investicijos – „Plėtoti naujos kartos interneto prieigos infrastruktūrą, statant bokštus ir tiesiant šviesolaidines kabelines linijas baltosiose šalies teritorijose“ ir „Plėtoti sparčiojo plačiajuosčio ryšio infrastruktūrą kaimo vietovėse, prijungiant prie šviesolaidinio tinklo žemės ūkio / kaimo subjektus“. Ši viešosiomis investicijomis sukurta judriojo ryšio infrastruktūra, prie kurios bus užtikrinta atvira prieiga teisingomis, skaidriomis ir nediskriminuojančiomis visiems ūkio subjektams, sudarys sąlygas operatoriams mažesnėmis sąnaudomis teikti aukštos kokybės paslaugas galutiniams vartotojams ir tokiu būdu padengti e. ryšių infrastruktūra šiuo metu nepadengtas, „baltąsias“ vietas.</p>

Eil. Nr.	Pastabos teikėjas / pastabų grupė	Pastaba	Atsižvelgta / neatsižvelgta/ atsižvelgta iš dalies	Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos (toliau – Tarnyba) pastabos
6.2.	Lietuvos paštas / SIM kortelės keitimas	Lietuvos pašto teigimu, pasikeitus judriojo ryšio operatoriui, siekiant pakeisti didelį kiekį SIM kortelių, Lietuvos paštas susiduria su nemažomis organizacinėmis problemomis: abonentų skaičius didelis, naudojimosi judriojo ryšio paslaugomis teritorija yra plati, todėl Lietuvos paštui SIM kortelių pakeitimas sąlygoja nemažas laiko bei finansines sąnaudas.	Neatsižvelgta	Kaip nurodyta ataskaitos 3.5 skyriuje, nacionalinio roamingo paslaugų reguliavimo įvedimas nespręstų problemų kylančių dėl būtinybės keisti SIM korteles, kai yra keičiamas judriojo ryšio operatorius, kadangi faktinis judriojo ryšio paslaugų teikėjas visada būtų tas operatorius, kurio SIM kortelė būtų įdėta galiniame įrenginyje.
7.	7.1. AB Lietuvos geležinkeliai (toliau – Lietuvos geležinkeliai) (2018-02-15 Nr.2(ITC)-85) / SIM kortelės keitimas	Lietuvos geležinkelių teigimu, 2018–2021 m. numatoma įdiegti ir vystyti daiktų (turto) internetą (angl. Internet of Things) geležinkelių tinkle visoje Lietuvoje, kuriame bus įjungta kelios dešimtys tūkstančių geografiškai skirtingose vietose išsidėsčiusių ar judančių daiktų (turto) vienetų, kurie duomenis apie būsenas ir veikimo charakteristikas nepertraukiamai perdavinės ir belaidžiu tinklu. Nacionalinio tarptinklinio ryšio atsiradimas leistų keisti judriojo ryšio paslaugų teikėją nekeičiant SIM kortelės, tai leistų mažinti kaštus susijusius su SIM kortelių pakeitimu, taikyti sprendimus su integruotomis SIM kortelėmis. Kitu atveju užtikrinama, kad duomenys iš daiktų (turto) būtų perduodami be sutrikimų, jei vieno ar kito judriojo ryšio paslaugų teikėjo tinklas neapdrėpia vietovės ar suprastėjo GSM ryšio signalas.		
7.2.	Lietuvos geležinkeliai / GSM-R dažniai	Lietuvos geležinkelių teigimu, nacionalinio tarptinklinio ryšio svarba būtų juntama ir padidintų GSM-R tinklo rezervavimo paslaugos užtikrinimą, esant judriojo ryšio paslaugos teikėjo, su kuriuo pasirašyta paslaugų teikimo sutartis, sutrikimui tinkle bei užtikrintų nuolatinių geografinį padengimą „juodose vietose“ per kitus judriojo ryšio operatorius.	Neatsižvelgta	Pagal Nacionalinės radijo dažnių paskirstymo lentelės ir radijo dažnių naudojimo plano II skyriaus 265 ir 266 punktus geležinkelių radijo ryšio tinklams (GSM-R) yra skirtos 876–880 MHz ir 921–925 MHz radijo dažnių juostos. GSM-R tinklo veikla susijusi su traukinių eismo saugumu, todėl Tarnyba mano, kad rizikinga ir nėra teisinio pagrindo bandyti teikti GSM-R paslaugas kitais elektroninių ryšių tinklais.
7.3.	Lietuvos geležinkeliai / paslaugų kokybė	Lietuvos geležinkelių teigimu, nacionalinio tarptinklinio ryšio įtaka galėtų būti juntama aptarnavimo ir ateities logistikos srityse, nes traukiniams vykstant retai apgyvendintomis teritorijomis, skiriasi operatorių teikiamų paslaugų kokybė. Nacionalinis tarptinklinis ryšys prisidėtų	Neatsižvelgta	Ataskaitos 3.2 skyriuje konstatuota, kad visų Lietuvoje veikiančių judriojo ryšio operatorių paslaugų kokybė yra labai panaši ir gera. Tarnyba pripažįsta, kad judant erdvėje, mobilaus ryšio kokybė kinta, todėl kokybė gali ir pagerėti, ir pablogėti jungiantis prie skirtingų tinklų. Atkreiptinas dėmesys, kad perjungimas nuo

Eil. Nr.	Pastabos teikėjas / pastabų grupė	Pastaba	Atsižvelgta / neatsižvelgta/ atsižvelgta iš dalies	Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos (toliau – Tarnyba) pastabos
			<p>prie keleiviams teikiamų paslaugų kokybės didinimo ir viešojo transporto, kaip viešos paslaugos, stiprinimo bei populiarinimo, padidintų bevielio ryšio traukiniuose kokybę, užtikrintų kokybiškesnį keleivių aptarnavimą, įdiegiant atsiskaitymo bankinėmis kortelėmis, bei kitas paslaugas reikalaujančias sprendimų realiu laiku.</p>	<p>vieno operatoriaus prie kito vyktų ne pagal paslaugos kokybę, o pagal signalo stiprį. Todėl toje vietoje visiškai turėtų nebelyti vieno operatoriaus padengimo, kad įrenginys persijungtų prie kito tinklo (t.y. kol atitinkamoje vietoje bus nors ir silpnas žemesnės technologijos „pirmojo“ operatoriaus signalas, įrenginys automatiškai nepersijungs prie „antrojo“ operatoriaus, nors ir stipraus LTE ryšio, signalo). Nacionalinis roamingas negali užtikrinti, kad vartotojas automatiškai būtų prisijungęs prie geriausios kokybės operatoriaus tinklo konkrečioje geografinėje vietovėje, pvz. didesnę duomenų perdavimo spartą galinčio užtikrinti LTE tinklo.</p>
9.	9.1.	CSC Telecom / tinklų vientisumas	<p>CSC Telecom teigimu, nacionalinis roamingas būtų papildoma priemonė užtikrinti ryšio paslaugų prieinamumą esant sutrikimams (taip pat ir perkrovoms) viename ryšio tinkle, bet ir ženkliai bei, kas svarbiausiai, efektyviai prisidėtų prie didesnio nacionalinio saugumo užtikrinimo kilus šalies viduje neramumams, esant ginkluotam konfliktui, kibernetinei atakai ar stichinei nelaimėi judriojo ryšio veikimas Lietuvos Respublikos teritorijoje kiekvieno judriojo ryšio abonento (fizinių ir juridinių asmenų, tame tarpe ir valstybės įstaigų bei institucijų) atžvilgiu būtų rezervuotas visų kitų operatorių tinklu.</p>	<p>Neatsižvelgta</p> <p>Atsižvelgdama į surinktą informaciją, Tarnyba mano, kad privalomo nacionalinio tarptinklinio ryšio įvedimas, siekiant užtikrinti tinklų vientisumą įvykus ekstremaliems įvykiams, iš visų viešųjų judriojo ryšio tinklų teikėjų pareikalautų papildomų investicijų ir pastovaus perteklinių elektroninių ryšių tinklo išteklių palaikymo. Perteklinių išteklių palaikymo sąnaudų padengimas būtų perkeltas visiems elektroninių ryšių paslaugų gavėjams, kas, manytina, didintų elektroninių ryšių paslaugų kainas, mažintų paslaugų paklausą ir tokiu būdu mažintų investicijas į elektroninių ryšių tinklus, arba nacionalinio tarptinklinio ryšio paslaugų gavėjams, kas neatitiktų ERĮ 8 straipsnio 1 dalyje numatytų Tarnybos tikslų – efektyvaus elektroninių ryšių išteklių naudojimo bei elektroninių ryšių paslaugų vartotojų teisių apsaugos užtikrinimo.</p> <p>ERĮ 78 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad „Elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų teikėjai turi imtis visų reikiamų veiksmų, kad užtikrintų viešųjų ryšių tinklų ir viešųjų elektroninių ryšių paslaugų palaikymą tinklo katastrofinio gedimo atveju ar nenugalimos jėgos pasireiškimo atvejais, tokiais kaip neįprastos oro sąlygos, žemės drebėjimai, potvyniai, žaibai ar gaisrai, taip pat kitais ypatingų aplinkybių atvejais“. Taip pat, minėto įstatymo 42¹ straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad „Viešųjų ryšių tinklų teikėjai privalo įgyvendinti tinkamas technines ir organizacines priemones savo teikiamų tinklų vientisumui užtikrinti, tokiu būdu užtikrinant šiais tinklais teikiamų viešųjų elektroninių ryšių paslaugų</p>

Eil. Nr.	Pastabos teikėjas / pastabų grupė	Pastaba	Atsižvelgta / neatsižvelgta/ atsižvelgta iš dalies	Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos (toliau – Tarnyba) pastabos
				<p>nepatraukiamą teikimą“. Viešųjų ryšių tinklų, viešųjų elektroninių ryšių paslaugų ir elektroninės informacijos prieglobos paslaugų saugumo ir vientisumo užtikrinimo taisyklių, patvirtintų Tarnybos direktoriaus 2011 m. spalio 21 d. įsakymu Nr. 1V-1013 „Dėl Viešųjų ryšių tinklų, viešųjų elektroninių ryšių paslaugų ir elektroninės informacijos prieglobos paslaugų saugumo ir vientisumo užtikrinimo taisyklių patvirtinimo“ 3 punkte yra nustatyti reikalavimai viešųjų elektroninių ryšių tinklų teikėjams tam, kad būtų užtikrintas viešųjų elektroninių ryšių tinklų saugumas ir vientisumas. Be to, minėtų taisyklių 3.6 papunktyje numatyta, kad viešųjų ryšių tinklų ir (arba) viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikėjai turi pasitvirtinti ir reguliariai atnaujinti savo viešųjų ryšių tinklų ir paslaugų saugumo valdymo taisykles ir jų laikytis, bei tai, kad šios taisyklės turi numatyti viešųjų ryšių tinklų ir (arba) viešųjų elektroninių ryšių paslaugų nepatraukiamo teikimo užtikrinimo planą ir jo taikymo sąlygas. Taigi, šiuo metu galiojantis teisinis reglamentavimas numato pareigą kiekvienam viešojo elektroninių ryšių tinklo teikėjui užtikrinti savo tinklo saugumą bei vientisumą, o konkrečias priemones tam tikslui pasiekti kiekvienas teikėjas turi pasirinkti pats, nes jis geriausiai žino savo tinklo specifiką ir geriausiai gali įvertinti galimas grėsmes.</p> <p>Tarnyba, atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta anksčiau, mano, kad privalomo nacionalinio tarptinklinio ryšio įvedimas, siekiant užtikrinti tinklų saugumą ir vientisumą, yra neproporcinga ir ERĮ 2 straipsnio 1 dalyje nurodyto mažiausio būtino reguliavimo principo neatitinkanti priemonė. Taip pat pastebėtina, kad tuo atveju, kai siekiant užtikrinti tinklo saugumą, operatoriui yra reikalinga galimybė pasinaudoti nacionaliniu tarptinkliniu ryšiu, kiekvienas operatorius, vadovaudamasis ERĮ 22 straipsnio 1 dalimi, turi teisę inicijuoti derybas dėl nacionalinio tarptinklinio ryšio suteikimo. Nepavykus deryboms, bet kuri iš šalių gali kreiptis į Tarnybą, kad ši išnagrinėtų ginčą ERĮ 28 straipsnio nustatyta tvarka ir priimtų šalims privalomą sprendimą.</p>

Eil. Nr.	Pastabos teikėjas / pastabų grupė	Pastaba	Atsižvelgta / neatsižvelgta/ atsižvelgta iš dalies	Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos (toliau – Tarnyba) pastabos
9.2.	CSC Telecom / prieigos suteikimas	CSC Telecom teigimu, šiuo metu esami judriojo ryšio infrastruktūros valdytojai nesūlo nacionalinio tarptinklinio judriojo ryšio paslaugos, taip pat neteikia ir neketina teikti nesant reguliavimo nei išankstinio, nei individualaus operatoriaus pasirinkimo paslaugos. Atsižvelgiant į tai, vienintelė galimybė gauti prieigą prie atitinkamų paslaugų yra paprasto, aiškaus ir nediskriminacinio reguliavimo įvedimas, o ne individualių ginčų nagrinėjimas.	Neatsižvelgta	Kaip nustatyta, ataskaitos 3.1 skyriuje, konkurencija mažmeninėje judriojo ryšio paslaugų rinkoje yra veiksminga, todėl Tarnyba neturi pagrindo reguliuoti didmeninių paslaugų teikimo. Paslaugų teikėjai, norėdami gauti didmenines judriojo ryšio paslaugas (įskaitant nacionalinio roamingo paslaugas), visų pirma, turi tartis tarpusavyje komercinių derybų metu, o šioms deryboms nepavykus, kreiptis į Tarnybą su prašymu išnagrinėti ginčą. Tarnyba nėra gavusi nei vieno ginčo dėl nacionalinio roamingo, todėl prielaida, kad ginčas nėra veiksminga priemonė, yra nepagrįsta.
9.4.	CSC Telecom	CSC teigimu, nacionalinės tarptinklinio judriojo ryšio paslaugos leistų lengvai judriojo ryšio paslaugų gavėjams rinktis operatoriaus tinklą, kuriame paslaugos konkrečioje vietoje yra kokybiškiausios ir priimtinausias, o virtualiems judriojo ryšio operatoriams sudarytų galimybes realiai konkuruoti su didžiais judriojo ryšio operatoriais, turinčiais savo infrastruktūrą, o ne tik iš esmės perpardavinėti vieno konkretaus operatoriaus paslaugą tiek, kiek jis tai leidžia daryti. Be to, jei virtualūs operatoriai turėtų galimybę paprastai rinktis priimtina tinklą, fizinio tinklo savininkams atsirastų rimtos paskatos konkuruoti dėl prieigos prie savo tinklo pardavimo.	Neatsižvelgta	Ataskaitos 3.2 skyriuje konstatuota, kad visų Lietuvoje veikiančių judriojo ryšio operatorių paslaugų kokybė yra labai panaši ir gera. Vadinasi, virtualus judriojo ryšio operatorius teikdamas judriojo ryšio paslaugas kažkurio vieno operatoriaus tinklu teiks tokias pat kokybiškas paslaugas kaip ir ryšio tinklus valdantys operatoriai. Taigi nacionalinis roamingas nėra būtina sąlyga, kad virtualus judriojo ryšio operatorius galėtų suteikti kokybiškas ir geras judriojo ryšio paslaugas. Net ir tuo atveju, jei virtualus judriojo ryšio operatorius, pasinaudodamas nacionaliniu roamingu, prisijungtų prie kito nei pradinio (motininio) tinklo, vis tiek tik perpardavinėtų to operatoriaus, prie kurio prisijungė galutinis paslaugų gavėjas, teikiamas judriojo ryšio paslaugas ir tokiu būdu galimybės konkuruoti iš esmės nepasikeistų. Dėl investicijų ir paskatų investuoti į fizinius tinklus įvedus nacionalinį roamingą tinklus valdantys operatoriai pasisako priešingai, tai patvirtina ir tarptautinė praktika, vietoj to, kad investuotų patys, rinkos dalyviai dažniau linę naudotų kitų padarytomis investicijomis.

Eil. Nr.		Pastabos teikėjas / pastabų grupė	Pastaba	Atsižvelgta / neatsižvelgta/ atsižvelgta iš dalies	Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos (toliau – Tarnyba) pastabos
10.	10.1.	UAB Teledema (toliau – Teledema)(2018-01-23 raštas Nr. 18-14)	Teledemos teigimu, ataskaitos projekte ir jos preliminariose išvadose pernelyg didelis dėmesys sutelktas į mažmeninę judriojo ryšio paslaugų rinką. Ir, priešingai, preliminariose išvadose nėra atsižvelgiama į ataskaitos projekte identifikuotas galimas konkurencijos problemas didmeninėje rinkoje.	Neatsižvelgta	Vienas pagrindinių tiek Europos komisijos ² , tiek ir Tarnybos teisės aktuose įtvirtintų tikslų - užtikrinti veiksmingą konkurenciją mažmeninėse elektroninių ryšių paslaugų rinkose (įskaitant mažmeninę judriojo ryšio paslaugų rinką). Jeigu yra identifikuojamos problemos ir konkurencijos iškreipimai mažmeninėse rinkose, Tarnyba pradeda detaliau analizuoti vertikaliai susijusias didmenines rinkas ir, siekdama išspręsti konkurencijos problemas mažmeninėse rinkose, gali nustatyti įpareigojimus didmeninėse rinkose didelę įtaką turintiems ūkio subjektams.
	10.2.	Teledema / licencijų keitimas	Teledemos teigimu, ataskaitos projekte pateikta išvada, kad esą nacionalinio roamingo paslaugų reguliavimo įvedimas įtvirtinant įpareigojimus radijo dažnių (kanalų) naudojimo sąlygose (o konkrečiai judriojo ryšio operatorių įsipareigojimas suteikti virtualiems judriojo ryšio operatoriams prieigą prie turimo judriojo ryšio tinklo) yra negalimas, yra abstrakti.	Neatsižvelgta	Tarnyba pabrėžia, kad judriojo ryšio operatorių ir virtualių judriojo ryšio operatorių santykio klausimas nėra šios ataskaitos nagrinėjimo objektas. Teledema klaidingai interpretuoja ataskaitos 4.2 skyriuje pateiktą išvadą, kadangi šia išvada teigiama, kad nėra galimybės keisti išduotas radijo dažnių (kanalų) naudojimo sąlygas jose įrašant įpareigojimą teikti nacionalinio roamingo paslaugas, o ne įpareigojimą suteikti prieigą prie judriojo ryšio tinklo virtualiems judriojo ryšio operatoriams. Taip pat, ši išvada nėra abstrakti, kadangi ji paremta tuo, kad minėtų sąlygų keitimas pažeistų teisėtus operatorių lūkesčius. Be to Tarnyba papildys, ataskaitą galimybių keisti jau paskirtų radijo dažnių (kanalų) naudojimo sąlygas analize, kuria nustatyta, kad toks keitimas ne tik pažeistų šiuos radijo dažnius (kanalus) naudojančių asmenų teisėtus lūkesčius, bet ir prieštarautų nacionaliniams ir Europos Sąjungos teisės aktams, nes nei Tarnybai atliekant tyrimą, nei iš rinkos dalyvių pateiktų pastabų nebuvo nustatyta jokių objektyvių aplinkybių, kurios leistų keisti jau paskirtų radijo dažnių (kanalų) naudojimo sąlygas.
	10.3.	Teledema / virtualūs ir ne virtualūs operatoriai	Teledema siūlo atlikti detalią didmeninės prieigos prie judriojo ryšio tinklų rinkos analizę ir šioje analizėje įvertinti virtualių judriojo ryšio operatorių galimybes gauti prieigą	Neatsižvelgta	Tarnyba pabrėžia, kad judriojo ryšio operatorių ir virtualių judriojo ryšio operatorių santykio klausimas nėra šios ataskaitos nagrinėjimo objektas.

² Vadovaujantis 2007 m. gruodžio 17 d. Europos Komisijos rekomendacijos „Dėl elektroninių ryšių sektoriaus atitinkamų produktų ir paslaugų rinkų, kurioms gali būti taikomas ex ante reguliavimas pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos“ preambulės 4 konstatuojamąja dalimi, rinkų tyrimai pradami nuo mažmeninių rinkų apibrėžimo.

Eil. Nr.	Pastabos teikėjas / pastabų grupė	Pastaba	Atsižvelgta / neatsižvelgta/ atsižvelgta iš dalies	Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos (toliau – Tarnyba) pastabos
			prie judriojo ryšio operatorių valdomų judriojo ryšio tinklų.	Taip pat pabrėžtina, kad Tarnyba nėra gavusi nei vieno ginčo dėl operatorių didmeninės prieigos prie judriojo ryšio tinklų nesuteikimo virtualiems judriojo ryšio operatoriams.